

конкурентоспроможність, має стати підґрунтям подальшого успішного розвитку торговельного підприємництва в післявоєнній Україні.

Список використаних джерел

1. Деліні М., Аксентюк М. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-65>.

2. Миськів Г. В., Пасінович І. І. Сталий розвиток і соціальна відповідальність в умовах війни в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2023. Вип. 7, № 1. С. 21- 36. DOI: <http://doi.org/10.23939/semi2023.01.021>.

3. Колот А.М., Герасименко О.О., Шевченко А.С. Нові виклики для теорії та практики людського капіталу в умовах становлення «індустрії 4.0»: компетентнісний аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-8>

4. Семикіна М.В., Бугаєва М.В., Савеленко Г.В. Соціальна відповідальність через призму бізнес-культури та ділового спілкування: механізми реалізації в торгівлі та ресторанному бізнесі. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2024. С. 111-130. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2024.111-130>

Марина СЕМИКІНА,

д-р. екон. наук, проф.,
Центральноукраїнський національний
технічний університет, Україна
([ORCID 0000-0001-6995-1267](https://orcid.org/0000-0001-6995-1267))

Володимир ЧАЙКІН,

Центральноукраїнський національний
технічний університет, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Торговельний бізнес в Україні в умовах війни і глобальних змін функціонує в умовах безпрецедентних ризиків та перешкод, які створюють сукупність економічних, соціальних, психологічних та логістичних проблем. Тому глибокий аналіз цих питань та розробка

ефективних рішень є нагальною потребою для всіх для всіх стейкхолдерів галузі – від керівників компаній до державних органів та науковців.

Аналіз наукової думки засвідчує, що останніми роками українські вчені зосереджують особливу увагу на вивченні проблемних аспектів розвитку торговельного бізнесу, оскільки ця сфера є однією з найбільш чутливих до зовнішніх шоків і водночас надзвичайно важливою для забезпечення життєдіяльності та економічної стабільності країни, особливо в умовах тривалих криз та трансформацій [1-3].

Метою дослідження є комплексний аналіз ключових проблем, що стоять перед торговельним бізнесом України в сучасних умовах викликів і загроз, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення його стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності.

Повномасштабна війна спричинила не лише руйнування інфраструктури, яка вкрай важлива для торгівлі, але й кардинально змінила логістичні ланцюги, обсяги та структуру споживчого попиту, спричинила кадровий дефіцит. Зниження купівельної спроможності населення, внутрішня та зовнішня міграція, а також постійні загрози ракетних атак створюють вкрай складне операційне середовище. При цьому торговельний бізнес в умовах війни одночасно стикається з психологічними та іміджевими ризиками. Це вимагає підтримки духу персоналу та створення безпечного середовища для клієнтів, адже неспроможність адаптуватися до викликів війни (наприклад, через перебої чи загрози) руйнує довіру і завдає шкоди репутації компанії. Водночас, глобальні процеси цифровізації економіки та зростання вимог до сервісу диктують необхідність швидкої адаптації до нових форматів взаємодії зі споживачами, зокрема через розвиток омніканальних продажів. В таких умовах, забезпечення стабільного функціонування та розвитку торговельних підприємств є життєво необхідним для підтримки економічної стійкості держави, забезпечення життєдіяльності населення та збереження робочих місць.

Систематизація актуальних проблем торговельного бізнесу та завдання щодо їх розв'язання пропонуються у таблиці 1.

Таблиця 1

Актуальні проблеми торговельного бізнесу в Україні в умовах викликів та загроз

Проблеми	Наслідки	Завдання
Військові дії та нестабільність	Руйнування логістичних ланцюгів, втрата ринків, зниження інвестицій.	Розвиток альтернативних логістичних маршрутів, пошук нових ринків збуту.

Економічна нестабільність	Коливання курсу валют, інфляція, зростання собівартості товарів.	Впровадження фінансових механізмів хеджування ризиків, оптимізація витрат.
Скорочення платоспроможності населення	Падіння обсягів продажів, зростання боргів підприємств.	Створення ліній доступних товарів, стимулювання внутрішнього попиту.
Енергетична залежність	Перебої електропостачанням, збільшення витрат на енергоносії.	Перехід на альтернативні джерела енергії, інвестиції в енергоефективність.
Кіберзагрози	Втрата даних, фінансові втрати через хакерські атаки.	Розгортання кібербезпеки, тренування персоналу, резервне копіювання даних.
Корупція та бюрократія	Збільшення витрат на «неформальні платежі», уповільнення розвитку бізнесу.	Лобіювання антикорупційних реформ, цифровізація державних послуг для бізнесу.
Тіньова економіка	Нечесна конкуренція, втрата доходів бюджету.	Посилення контролю за дотриманням законодавства, податкові стимули для легалізації.
Складність регуляторних процедур	Витрати часу та ресурсів на оформлення документів, штрафи за порушення.	Спрощення процедур ліцензування, створення єдиного вікна для бізнесу.

Джерело: укладено авторами на основі [1-4]

Вважаємо, що для ефективного вирішення актуальних проблем торговельного бізнесу є дуже важливою координація зусиль між бізнесом та державою. В умовах війни координація проявляється у швидкому реагуванні на виклики. Держава може оперативно надавати фінансову підтримку (пільгові кредити, гранти, податкові послаблення), спрощувати логістичні процедури (зелені коридори, допомога з релокацією), забезпечувати безпеку постачань та захист об'єктів торгівлі. Бізнес, у свою чергу, має активно співпрацювати з державними органами, надавати достовірну інформацію про потреби, адаптувати свої процеси до воєнного часу та брати участь у соціальних ініціативах для підтримки населення. Така взаємодія дозволяє забезпечити базові потреби громадян, підтримувати економічну активність та мінімізувати втрати.

У період відновлення економіки після війни координація зусиль між бізнесом та державою буде зосереджена на стратегічному розвитку та відбудові. Держава має створити сприятливий інвестиційний клімат, розробити програми стимулювання торгівлі, відновити зруйновану інфраструктуру, забезпечити доступ до фінансування та спростити регуляторні процедури. Важливою буде підтримка локального виробника та інтеграція українського бізнесу у світові ринки. Торговельний бізнес, своєю чергою, повинен активно брати участь у

відновленні, впроваджувати інновації, інвестувати в модернізацію, розвивати нові формати торгівлі (зокрема, з урахуванням масштабної цифровізації) та створювати робочі місця. Спільна взаємодія держави та бізнесу дозволить не лише відновити, а й модернізувати торговельну галузь, зробивши її більш стійкою та конкурентоспроможною.

Список використаних джерел

1. Лялюк А. Торговельне підприємництво в Україні до і під час війни: порівняльний аспект. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. №4. С. 94-102.
2. Гуляєва Н., Вавдійчик І., Мельник В. Системні драйвери торгівлі України в реаліях воєнного стану. *Товари і ринки*. 2024. № 3 (51). С. 4–23. [https://doi.org/10.31617/2.2024\(51\)01](https://doi.org/10.31617/2.2024(51)01)
3. Дикань В., Фролова Н. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56>
4. Семикіна М., Запирченко Л., Дмитришин Б., Нісфоян С. Адаптація торговельного та ресторанного бізнесу до глобальних викликів: інструменти діагностики, логістичні стратегії, електронна комерція. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2025. Вип. (1), 16–26.

Ярослава СИРОТА,

здобувачка вищої освіти,
Державний торговельно-економічний
університет, Україна

Марина ЖАЛДАК,

д-р філософії, доцент,
Державний торговельно-економічний
університет, Україна

(<https://orcid.org/0000-0002-4490-8673>)

БІРЖОВИЙ РИНОК КАВИ: ВІД ПЛАНТАЦІЇ ДО Ф'ЮЧЕРСНОГО КОНТРАКТУ

Кава є одним із найважливіших сільськогосподарських товарів у світі. Вона забезпечує засоби до існування для понад 25 мільйонів